

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שמות

(חלק לו — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שמות

זה ב„ויירא משה“, צריכים להוציא גם המשך הכתוב („ויאמר אכן נודע הדבר“), מידי פשוט (דקאי על הריגת המצרי, והוא הטעם ליראתו של משה), ולפרשו בענין אחר, שלכן גם שם מביא רש"י (לאחרי הפי', „כמשמעו“, גם) את פירוש המדרש „נודע לי הדבר שהיית תמה עליו מה חטאו ישראל כו' להיות נרדים בעבודת פרך“.

ויש לומר הביאור בזה – בפשטות:

כוונת רש"י היא ליישב קושי כללי בכתוב זה – למאי נפק"מ פרט זה דהסי' פור ש„ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר“? הרי יראה זו לא גרמה לשום מעשה, שהרי לא ברח משה אל מדין אלא אחרי ששמע פרעה על כך וביקש להרגו“.

[ואין להקשות כן על כל סיפור משה ודתן ואבירם, דהו"ל להכתוב לספר רק „וישמע פרעה גו' (ע"ד הריגת המצרי) ויברח משה גו'“, וכל הסיפור אודות „שני אנשים עברים נצים גו'“ שאמרו למשה „מי שמך גו' הלהרגני גו'“ למה לי? די"ל שזה מובן ע"פ פרש"י על „וישמע פרעה“ – והם הלשינו עליו“⁸, ונמצא, שבזה מספר ה-

א. ויגדל משה ויצא אל אחיו גו' וירא איש מצרי מכה גו' ויך את המצרי גו' ויצא ביום השני גו' ויאמר לרשע למה תכה גו' ויאמר גו' הלהרגני גו' כאשר הרגת את המצרי וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר. וישמע פרעה גו' ויבקש להרוג את משה ויברח משה גו'.

ובפרש"י על „ויירא משה“² כ': „כפ' שוטו, ומדרשו³ דאג לו על שראה ביש' ראל רשעים דלטורין אמר מעתה שמא אינם ראויין להגאל“.

ויש לעיין, מאי טעמא לא הסתפק רש"י בפירוש הכתוב „כפשוטו“⁴ (שירא לנפשו כיון שנודע ונתפרסם הדבר שהרג את המצרי) והביא גם את פירוש המדרש ש„דאג כו' שמא אינם ראויים להגאל“, שאין לו רמז בקרא⁵. ובפרט שלפי פירוש

(1) פרשתנו ב, י"טו.

(2) שם, יד.

(3) תנחומא פרשתנו י. שמו"ר פ"א, ל (ושם בא בתוך הדרשה על „אכן נודע הדבר“, שנודע לו הטעם ש„ישראל נשתעבדו מכל האומות“. ע"ש. וראה לקו"ש ח"א ע' 9 (ובהערה 15) וע' 14-13). וראה יפ"ת (השלם) שם.

(4) ובדפוס ראשון ושני, ורוב כתי"ר רש"י שתח"י – ליתא כל התחלת פרש"י שלפנינו „כפשוטו . . לו“ (והתחלת פרש"י היא „על שראה בישראל“).

(5) ובפרט שעצם הפירוש דורש ביאור, איך אפשר שלא תתקיים הבטחת הקב"ה בכרית בין הבתרים [וראה הקדמת הרמב"ם לפיה"מ (קרוב לתחלתה) החילוק בין ההבטחה שהקב"ה „יבטיח אותה בבשרות טובות ע"י נביא“ (שזו א"א שתתבטל) להבטחה שאינה אלא „בין הקב"ה ובין הנביא“ (וראה לקמן סעיף ב)]. וראה הערה הבאה.

ועוד זאת – איך ידע משה שהם „דלטורין“ קודם שהלשינו עליו (כקושיית האמרי שפר על פרש"י כאן).

(6) תנחומא (באבער) וארא יז. שמו"ר שם (וראה הערה 3). – וכבר האריכו במפרשי רש"י מה היתה תמיהת משה, הלא כן היתה גזירת ברית בין הבתרים.

(7) ראה גם משכיל לדוד כאן, דקשה לי לרש"י, דאם ה"י ירא לנפשו למה לא ברח עד בטר הכי (כשביקש פרעה להרגו). – וראה ספורנו כאן. וצע"ק.

(8) דמזה שלא כתב ע"ז „ומדרשו“ מובן שזוהו גם לפי פשוטו של מקרא. וי"ל שההכרח לזה הוא מזה גופא שהכתוב מספר אודות הדו"ד שהיו לו עמהם. ולהעיר, שבפשטות רק הם ראו הריגת המצרי, שהרי

ופליגי מפרשי המדרש בכוונת המאמר, דיש מפרשים¹⁶ שזהו שבחם של יעקב ומשה, דאע"פ שהובטחו מאת ה', מ"מ לא סמכו על ההבטחה¹⁷, כי יראו שמא גרם החטא¹⁸ ושוב אינם ראויים לקיום הבטחה זו¹⁹; אבל יש מפרשים²⁰ שכוונת המדרש ש"אין ללמוד מהם, שה-ראוי שלא לירא", אלא להיות "נכון²¹ לבו בטוח בה"²² [וכדמשמע מפשטות המשך דברי המדרש שם, שמביא מה "שהנביא מקנתר את ישראל ואומר להם²³ ותשכח ה' עושך גו' ותפחד תמיד כל היום גו'", שהנביא הוכיח את ישראל על זה שהיו מפחדים כו'²⁴].

16 ראה פ' אב"א (ל' אברהם בן אשר) באור השכל על ב"ר שם (ויניציאה, שכח) – נזכר במת"כ לב"ר שם. נזר הקודש (השלם) שם. וכו"ה בעקידה (וישלח) שער כו בסופו. ועוד.

17 וכהדיעה במדרש שם (אות ב) "אין הבטחה לצדיק בעוה"ז" (ראה מפרשים שם). וראה ביאור דיעה זו ע"ד החסידות – ביאורה"ז להצ"צ ע' קצב (וראה שם ע' קצא, שעבודתם היא למעלה מגדר בטחון. ע"ש).

18 כמפורש בחז"ל (ברכות ד, א. ועד"ז ברש"י וישלח לב, יא) בנוגע ליעקב, שפחד, שמא יגרום החטא".

19 כ"ה במפרשי המדרש שם. ובעקידה שם, שזהו להורות, "כי לא מצד קוצר בטחון וחסרון אמנה כו" כ"א מפני שחוייב משלימות פעולותיהם לעשות כן" (להשתדל בדרכי הטבע הנצל). וראה הנסמן לקמן הערה 48.

20 יפה תואר (השלם) לב"ר שם [ומציין לסו"גייט הש"ס בברכות (א, ס). ע"ש. וראה מפרשי הע"י שם. נתיבות עולם (להמהר"ל) נתיב הבטחון. ואכ"מ]. וראה פ' אור השכל שם (סד"ה שני בני אדם), "ואפשר שנחשב לטעות ליעקב ולמשה מה שנתיי-ראו". ועוד.

21 תהלים קיב, ז. ברכות שם.

22 ופליגי אמ"ד אין הבטחה לצדיקים בעוה"ז (יפ"ת שם).

23 ישע"י נא, יג.

24 וראה מפרשים שבהערה 16 ביאור דברי המדרש שם (לשיטתם).

כתוב⁹ כיצד הגיעה שמועה זו לפרעה¹⁰. אבל אין זה מתרץ אמאי סיפר הכתוב ע"ד יראתו של משה].

ולכן מביא רש"י פירוש המדרש, שי-ראתו זו של משה ה"ה דאגה שמא אין ישראל ראויין להגאל.

ב. והנה כיון שאין מקרא יוצא מידי פשוטו (ובפרט בנדו"ד, שלא זו בלבד שלא הסתפק רש"י בפירוש המדרש, אלא עוד מקדים "כפשוטו" לפני "מדרשו"), עכצ"ל, שגם לפי הפירוש הפשוט ב, ויירא משה – שה' ירא לנפשו, מפני שנודע הדבר שהרג את המצרי – יש ביאור וטעם (עכ"פ ע"ד הדרוש) לכך שענין זה נאמר בכתוב.

ויש להקדים דברי המדרש¹¹ על הפ' סוקי¹², "ויירא יעקב מאד ויצר לו" – ר', פנחס בשם ר' ראובן, שני בני אדם הב' טיחן הקב"ה ונתיירא, הבחור שבאבות והבחור שבנביאים, הבחור שבאבות זה יעקב. . ואמר לו הקב"ה והנה אנכי עמך¹³, ובסוף נתיירא שנאמר ויירא יעקב. הבחור שבנביאים זה משה. . וא"ל הקב"ה כי אהי' עמך¹⁴ ולבסוף נתיירא ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו¹⁵, אינו אומר אל תירא אותו אלא למי שנתירא".

"ויפן (משה) כה וכה וירא כי אין איש" (לעיל ב, יב. וראה רש"י שם. ואכ"מ), וא"כ מסתבר שהם הלשינו עליו.

9 נוסף לזה שנוגע לקמן, לענין זמן חזרת משה למצרים, שצ"ל לאחר, "כי מתו כל האנשים גו'" (פרשתנו ד, יט ובפרש"י שם). וראה רש"י לעיל (ב, יג), דתן ואבירים. . שהותירו את המן". ועוד.

10 אף ש,ויפן כה וכה וירא כי אין איש" (כנ"ל הערה 8).

11 ב"ר ר"פ עו.

12 וישלח לב, ח.

13 ויצא כה, טו.

14 פרשתנו ג, יב.

15 חוקת כא, לד.

אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא), במכ"ש וק"ו מזה שאפילו יעקב אבינו חשש שמא גרם החטא³⁰.

ג. לכאורה יש לבאר זה:

ענין הבטחון מיוסד על האמונה שהכל מאת הבורא ית', דכשנמצא במיצר וצרה, אין זה מפני שיש שליטה ח"ו למי שמציר לו באיזה אופן שהוא, רק הכל הוא מן השמים. ובמילא הוא במנוחה גמורה, כי ממה־נפשך: אם לא מגיעה לו שום רעה, הרי וודאי שהקב"ה יחלצהו מזה [וזהו גם כשאין שום מקום בדרך הטבע שינצל, כי מי יאמר לו מה תעשה ובידו לשנות הט־בע³¹]; ואם אינו ראוי לחסד זה (ומגיע לו עונש זה), עדיין נפשו במנוחה גמורה, כי יודע בבירור שאין צרתו תוצאה מהדבר ההוא אלא אך ורק מהקב"ה בלבד, שלא יצא י"ח לפני בוראו ולכן הביאו בצרה הזאת, וא"כ אין יראתו אלא מהקב"ה לבד [ועוד זאת, שזה גופא הוא לטובתו, כיודע שגם עונשי התורה הם חסדו של הקב"ה, לנקות את האדם מפגם העבירה, וא"כ אין מקום לדאגה ויראה].

ועפ"ז מובן שאין הדברים סותרים זל"ז, דיכול להיות בבטחון גמור בהשם, אף שיודע שיתכן ש„גרם החטא“ ולא יזכה להנצל מהצרה, כי אין זה גורע ממנוחת נפשו בידעו שכל הנעשה עמו הוא מאתו ית'.

ומה שכתבו המפרשים שלדעת המדרש „ראוי שלא לירא“ (ואין ללמוד מיעקב ומשה שהיו יראים), היינו לפי שמפשטות

ויש לעיין בדעת המפרשים „שהראוי שלא לירא“, דמהו החסרון בכך שחושש „שמא גרם החטא“? [דלכאורה אדרבה, זוהי מעלה גדולה ביותר, שכ"כ גדלה מדת העונה שלו²⁵, שתמיד מתיירא שמא אין עבודתו שלימה ויש בו חטא]²⁶.

אך, שאלה זו היא בכללות מדת הב־טחון שנצטוונו בה²⁷: פירוש „בטחון“ אינו רק אמונה ביכולת ה' להטיבו ולחל־צו מצרה כו', אלא שבוטח בה' שכן יעשה בפועל, שהדבר וודאי אצלו עד שהוא במנוחה גמורה ואינו דואג כלל, וכמב־אר בחובת הלבבות²⁸, ש„מהות הבטחון הוא מנוחת נפש הבוטה, ושיהי' לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו בענין אשר יבטח עליו“.

וצריך ביאור, מהו היסוד לוודאות זו, דכיון שאפילו כשיש הבטחה מפורשת מאת ה' יתכן שלא תתקיים ההבטחה „שמא גרם החטא“, כ"ש וק"ו כשאין הבטחה מפורשת. והרי חשש זה ד„שמא גרם החטא“ קיים אצל כאו"א (וכמ"ש²⁹

(25) ראה תניא אגה"ק (ס"ב): מפני היות קטן יעקב במאד מאד בעיניו כו' שמא יגרומ החטא שנדמה בעיניו שחטא.

(26) וכקושיית מפרשי הע"י ברכות שם על הנהגת הלל ש„אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי“. ע"ש.

(27) כמפורש בכו"כ כתובים שצריכים לבטוח בה' (הובאו כמה מהם בראשית חכמה שער האהבה פ"ב). – ובשערי תשובה לרבינו יונה (שער ג אות לב) שהוא בכלל הציוי (שופטים כ. א. – וכדעת הרמב"ם (סהמ"צ מ"ל"ת נח) שהוא ציווי ולא הבטחה) „כי תצא למלחמה גר' לא תירא מהם“ – „שאם יראה האדם כי צרה קרובה תהי' ישועת ה' בלבו ויבטח עליו“.

(28) שער הבטחון רפ"א. ועד"ז בפתיחה שלו לשער הבטחון (ד"ה אך תועלת הבטחון). ועוד. וראה גם כד הקמח (להבחי) ערך בטחון „שלא יתערב שום ספק בבטחנו כו“.

(29) קהלת ז, כ.

(30) להעיר מכד הקמח שם: „והמאמין יתכן שלא יהי' בוטח כי לפעמים ירא שמא יגרומ החטא“ (ובהמשך הענין שם מביא מיעקב אבינו. ע"ש).

(31) ראה רבינו יונה שהובא ככד הקמח שם. ועוד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 883 ובהנעתק בשוה"ג שם.

ולא יפסק", הרי שענין הבטחון מיוסד על זה שהקב"ה מטיב גם „למי שאינו ראוי". וצריך ביאור: אע"פ שרחמי השם הם גם על מי „שאינו ראוי", הרי מ"מ יתכן שמגיע לאדם עונש על מעשיו הלא טו-בים³⁵? ומהו היסוד של מדת הבטחון, שהאדם בטוח שהקב"ה יטיב לו (אף אם אינו ראוי לכך)?

ה. ויובן זה ע"פ דברי רבינו הצ"צ (שהובאו כמה פעמים ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁶), שענה לאחד שהתחנן אצלו לעורר רחמים על חולה מסוכן ח"ו³⁷ – „טראכט גוט – וועט זיין גוט" („חשוב טוב ויהי טוב"). ומשמע מדבריו, שעצם המחשבה לטובה (הבטחון) תביא לתו-צאות טובות (ובטוב הנראה והנגלה).

ונראה לבאר כוונת הדברים:

חובת הבטחון שנצטוונו עלי' אינה רק פרט (ותוצאה בדרך ממילא) מהאמונה שהכל בידי שמים ושהקב"ה הוא חנון ורחום, דאין צורך בחיוב מיוחד ע"ז. אלא חובה זו היא עבודה בפ"ע, שמהותה וגדרה – שהאדם יסמוך וישען על הקב"ה, עד שישליך כל גורלו ביד השם, כמ"ש³⁸ „השלך על ה' יהבך", שאין לו שום משען

הכתובים משמע, שהיו יראים מהדבר המציר, דיעקב ה' ירא מעשו, כמ"ש „וירא יעקב מאד ויצר לו (ולכן) ויחץ את העם גו", וכן במשה „אל תירא אותו" – ויראה זו מורה שחסר בשלימות הבט-חון בהקב"ה.

ד. אבל אין ביאור זה מספיק. כי ענינה של מדת הבטחון בפשטות אינו רק המצב דמנוחת הנפש, אלא שבוטח שיהי טוב לו בטוב הנראה והנגלה דוקא, כי הקב"ה יחלצהו מצרתו כו'.

ולפי הביאור הנ"ל יוצא, שענין הבט-חון לפי פשטות ענינו אינו שייך אצל רוב ישראל (דאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא³⁹, ומיהו זה אשר ויכל לפסוק על עצמו שהוא ראוי לחסדי הקב"ה), וענין הבטחון אצלם הוא בעיקר בכך שגם אם לא יזכו לחסדי ה' הרי הם במנוחת הנפש כיון שהכל הוא מאת הבורא (והוא גם לטובתם, אלא שאינה טובה נראית ונגלית).

[ורק צדיקים גמורים ששלמים בע-בודתם ואינם חוששים³² שמא גרם הח-טא, רק הם יכולים לבטוח³³ שיהי' טוב להם בטוב הנראה והנגלה].

ובחובת הלבבות³⁴ כ' (בביאור „הסי-בות אשר בהן יתכן הבטחון"), „שיהי' מי שבטח עליו בתכלית הנדיבות והחסד למי שראוי לו ולמי שאינו ראוי לו ותהי' נדיבותו מתמדת וחסדו נמשך לא יכרת

(35) ואף שצריך ש„תהי' השגחתו חזקה כו' לקיים מה שחייבו בו הבורא מעבודתו כו' כדי שיהי' הבורא מסכים לו במה שהוא בוטח עליו בו" (חובת הלבבות שם פ"ג הקדמה הרביעית) – זהו רק כדי שהנהגתו עתה לא תסתור בטחונו בהשם, כי לא יתכן לבטוח בה' וכיחד עם זה להיות „ממרה אותו" (כמבואר שם, וראה שם המשל מהנהגת בני אדם), אבל יסוד וסיבת הבטחון בהשם הוא לפי שחסדי השם הם על הכל. וראה שם רפ"ב שהסיבה הא' לבטחון היא „הרחמים והחמלה והאהבה", וכ"כ שם רפ"ג ש„הבורא ית' מרחם על האדם יותר מכל מרחם".

(36) ראה אגרות קודש שלו ח"ב ע' תקלו. ח"ז ע' קצו.

(37) כפסק הרמ"א י"ד סו"ס שלה.

(38) תהלים נה, ג.

(32) ראה כד הקמח שם. מפרשי הע"י ברכות הנ"ל.

(33) ולהדיעה במדרש „אין הבטחה לצדיק בעוה"ז", הרי אדרבה, צדיקים אין סומכין (אפילו) על הבטחה כו'.

(34) שער הבטחון פ"ב (הסיכה השביעית). וכן שם פ"ג (הקדמה הא' ענין הששי). וראה שם ספ"א.

וזהו תוכן הציווי „בטח בה“⁴¹ (וכיו"ב) – שהאדם צריך להשליך את יהבו על הקב"ה שייטיב לו בטוב הנראה והנגלה, וכאשר הוא סומך אך ורק על הקב"ה לבד (מבלי לעשות חשבונות, אם אפשר לו להנצל כו'), אזי ההנהגה עמו מלמעלה הוא מדה כנגד מדה⁴², שהקב"ה שומר עליו ומרחם עליו גם אם ע"פ חשבון אינו ראוי לכך שיהי' טוב לו⁴³ בטוב הנראה והנגלה דוקא⁴³.

וזהו פירוש דברי הצ"צ, שהבטחון עצמו יביא לתוצאות טובות, שאינו ענין צדדי לבד בבטחון, אלא זהו גדר הבטחון שנצטוינו עליו.

ו. ע"פ הנ"ל יש לומר, שזוהי כוונת הכתוב בפרשתנו, שמספר על יראתו של משה כששמע מהעברי „הלהרגני גו' כאשר הרגת את המצרי“ – להשמיענו יסוד הנ"ל במדת הבטחון, שהבטחון עצמו הוא המביא וגורם לישועת ה', ומכלל הן אתה שומע לאו, דזה שהאדם לא נחליץ מצרה ה"ו מפני שהי' חסר בבטחון שלו⁴⁴.

ביניכם ירא שמים כו' בטחו בשמי והוא עומד לכם כו' שכל מי שבטח בשמי אני מצילו" – ולהעיר מכתר שם טוב (סי' שפב) „כשרוצין ליפרע העונש למי שראוי לעונש אזי נוטלין ממנו מדריגת הבטחון“.

(41) תהלים לו, ג. שם קטו, ט. ועד"ז בכ"מ. – וראה לעיל הערה 27.

(42) להעיר מהר תצוה (קפד, ב) „עלמא עילאה לא יהיב לי' (לעלמא תתאה) אלא כגוונא דאיהו קיימא, אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדן הכי נהרין לי' מעילא, ואי איהו קיימא בעציבו כו"ו וראה ס' אגרות קודש דהצ"צ (ע' שכד ואילך).

(43) להעיר מתינא אגה"ק (סו"ס יא) „ובאמונה זו באמת נעשה הכל טוב גם בגלוי" (וראה ביאורו"ו להצ"צ ע' קצד). ועד"ז בנתיבות עולם שם.

(44) ראה ברכות שם „אתנת, א"ל יטורים בעי ההוא גברא לאתווי אנפשי' דכתיב (איוב ג, כד)

בעולם בלעדו ית'. ויש לומר, שזוהי הכוונה במ"ש בחובת הלכות³⁹ שבטחון הוא „כעבד האסור אשר הוא בבית הבור ברשות אדוניו“, שכל בטחוננו של האסיר הוא רק על אדונו, ש„מסור בידו, ולא יוכל אדם להזיקו ולהועילו כו' זולתו“.

[ולכן מובן, שבטחון זה בהקב"ה הוא באופן שאין המצב הטבעי משנה כלל, וגם אם ע"פ דרכי הטבע נמנע שינצל, הרי הוא סומך על הקב"ה, שאינו מוגבל בחוקי הטבע חו"ו].

וזה גופא הוא יסוד לבטחוננו של האדם שהקב"ה ייטיב לו בטוב הנראה והנגלה, גם אם אינו ראוי לחסד זה:

אין הפירוש בבטחון, שמאמין, שכיון שחסדי השם הם בלי מדידה והגבלה, בין לראוי בין למי שאינו ראוי, לכן הוא יקבל את חסדי השם בלי שום עבודה מצדו (כי לפ"ז בטל כל הענין דשכר ועונש) – אלא בטחון הוא עבודה ויגיעה בנפשו, והיא מביאה את חסדי השם הבאים כתוצאה מעבודת ויגיעת האדם לבטוח בה: ע"י שהאדם סומך באמת ובעומק נשמתו רק על הקב"ה לבד, עד שאינו דואג כלל, הרי התעוררות זו גופא פועלת שהקב"ה מתנהג עמו באופן זה, שמטיב עמו (גם אם לולא זאת אינו ראוי לזה)⁴⁰.

(39) שם פ"ב הסיבה הששית. שם פ"ג הקדמה הא' הענין החמישי.

(40) וכן מפורש בעיקרים (מ"ד ספמ"ו) „אמר הכתוב (תהלים לב, ו) והבוטח בה' חסד יסובבנו, כלומר אף אם אינו ראוי מצד עצמו מדרך הבטחון להמשיך חסד תנם על הבוטחים בהשם" (וראה שם פמ"ו „אילו הי' מקוה כראוי לא הי' חסד נמנע מצד השם"“). וכ"כ בכד הקמח שם: „בוטח בה' ישוגב מן הצרה בשכר הבטחון אע"פ שהיתה הצרה ראוי לבוא עליו". וראה נתיבות עולם נתיב הבטחון קרוב לסופו. ועוד. וראה גם יל"ש ישעי' (רמז תעג) „יש

ומכאן למדנו גם הוראה למעשה בפועל:

כשאדם פוגע במניעות ועיכובים על שמירת התומ"צ, עליו לדעת, שביטול מניעות ועיכובים אלו תלוי בו ובהנהגתו. דאם יש לו בטחון גמור בהשם, שהוא ית' יעזור שיהי' טוב, עד שהוא במנוחה גמורה בלי שום דאגה כלל [וכמוכך, ביחד עם זה, עושה כל התלוי בו בדרך הטבע לבטל מניעות הללו]⁴⁸ – הרי הרי' בטחון „טראַכט גוט וועט זיין גוט“, שכן יהי' לפועל, שיתבטלו כל המניעות ועיכובים, וטוב יהי' לו בפועל ממש, בטוב הנראה והנגלה, לעיני בשר, למטה מעשרה טפחים.

וכשם שבגאולת מצרים נאמר⁴⁹ ש„בזכות הבטחון נגאלו ישראל ממצרים“, עד"ז הוא בהגאולה מגלות זה האחרון, כדאיתא במדרש⁵⁰ ש„כדאי הן לגאולה בשכר הקיווי (עצמו) – וכן תהי' לנו, שבזכות הבטחון של בני"ש „קרובה ישועתי לבוא“⁵¹, זוכים שהקב"ה יגאלנו, בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ שמוות תשכ"ו,

ש"פ בשלח תשכ"ג)

48) כידוע שאין סתירה בין ענין הבטחון האמיתי בה' ובקשת סיבות בדרך הטבע (ראה בארוכה חובת הלכות שם פ"ג בהקדמה החמישית. עקידה (וישלח) שער כו. ובכ"מ. וראה לקו"ש חט"ו ע' 486 ואילך. וש"נ) – ורק צדיקים גדולים אין צריכים לבקש סיבות כו'. ואכ"מ.

49) כד הקמח שם בסופו, ע"פ מדרש תהלים מזמור כב.

50) יל"ש תהלים רמז תשלז (ממדרש תהלים מזמור מ). הובא גם באבודרהם ס' תפלות יוהכ"פ בסופו. וראה חיד"א במדבר קדמות מערכת ק' אות טז.

51) ל' הכתוב – ישעי' נו, א.

וזהו מ"ש „ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר (ותיכף לאח"ז) וישמע פרעה גו' ויבקש להרוג את משה ויברח משה גו'": כיון שמשה הי' ירא לנפשו ולא בטח בהשם⁴⁵ שלא יבוא שום היזק ח"ו מפעולותיו הטובות [להגן על איש ישראל מהמצרי שהכה אותו, ולהוכיח „שני אנשים עברים נצים“], הרי זה גרם ש„וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה“ והוצרך לברוח ממנו.

[ואולי יש לומר, שזהו גם דיוק לשון הכתוב „ויאמר אכן נודע הדבר“ – שלא רק שמשה חשב כן בלבו אלא גם אמר כן בדיבור⁴⁶, שזה מגדיל עוד יותר הדגשת החסרון בבטחון, שלא זו בלבד שעלה החשש במחשבתו, אלא גם הוציאו בדיבור⁴⁷].

משא"כ אם הי' בוטח בבטחון גמור בהשם, ולא הי' דואג כלל מהמצב שנמצא בו (ש„אכן נודע הדבר“ ויוכל להגיע לאזני פרעה), הרי זה גופא הי' פועל שהי' הדבר נשכח כו', והי' טוב לו בטוב הנראה והנגלה.

פחד פחדתי ויאיתיני גו' (הובא ביפ"ת השלם הנ"ל), והיינו כי אם הי' בוטח בה' בלי שום דאגה ויראה הי' ניצול מיטורים כו'. וראה נתיבות עולם שם.

45) ובמדרש לקח טוב כאן, שיראת משה היא כהדיעה (ב"ר שם) שאין הבטחה לצדיקים בעוה"ז (וראה ביאוריה"ז הנ"ל הערה 17). – ולהעיר מפ"י באר בשדה על פרש"י כאן, דזה גופא שמשה התיירא שיהרג הי' מפני החשש שבני"ש אינן ראויין ליגאל, דאל"כ לא הי' דואג כלל כיון שידע שהוא עתיד לגאול את ישראל.

46) שהרי לא נאמר „ויאמר בלבו“ (עד"ל לך יז, יז. ועוד).

47) ע"ד הידוע בענין לשון הרע, שהדיבור הרע מוציא את הרע (של חברו) מן העולם אל הגילוי (ראה לקו"ש ח"ה ע' 45. חט"ו ע' 32. ועוד).

